

El discurs d'Estocolm

Joan F. Mira

A la foto en blanc i negre el rei de Suècia, vellet, de perfil, ofereix alguna cosa a l'escriptor, potser a punt de posar-li una insígnia o una medalla, i Albert Camus se'l mira amb ulls de sorpresa, expectant, amb un gest a l'estil de Humphrey Bogart. Van tots dos amb esmòquing potser una mica balder, i la reina, una anciana molt prima, tota de blanc, els contempla amb collar, diadema i una estola de pell. Això era la cerimònia de lliurament del premi Nobel de Literatura, ara fa exactament mig segle, al desembre del 1957. L'escriptor tenia només 44 anys, el Nobel més jove després de Kipling, i ningú no podia saber que tres anys més tard, en un accident de cotxe inexplicable, en una carretera deserta, Camus deixaria de viure i d'escriure. L'una cosa i l'altra, per a ell, eren la mateixa cosa. Però no l'única. "Jo no puc viure personalment sense el meu art", va dir al discurs de recepció del premi (les traduccions són meues). I afegia: "Però no he posat mai aquest art per damunt de tot. Per contra, si m'és necessari, és en tant que no se separa de ningú i em permet de viure, tal com sóc, al nivell de tots. L'art, als meus ulls, no és un gaudi solitari. És un mitjà per a comoure el més gran nombre d'homes oferint-los una imatge privilegiada dels sofriments i de les alegries comuns. Obliga, doncs, l'artista a no aïllar-se; el sotmet a la veritat més humil i més universal. I aquell qui, sovint, ha elegit el seu destí d'artista perquè se sentia diferent, aprèn molt ràpidament que no alimentarà el seu art, i la seua diferència, sinó confessant la seua semblança amb tots. L'artista es forja en aquest anar i tornar perpetu d'ell als altres, a mig camí entre la bellesa de què no es pot privar i la comunitat de què no es pot arrancar. Per això els artistes vertaders no menyspreen res; s'obliguen a comprendre en compte de jutjar. I si han de prendre un partit en aquest món, només pot ser el d'una societat on, segons la gran frase de Nietzsche, ja no regnarà el jutge sinó el creador, siga treballador o intel·lectual." L'escriptor, òbviament, és un artista, pensava Camus i pensa un servidor; i l'escriptura, si vol ser seriosament un art, no ha de ser un passatemps, una frivolidat, una manera de fer diners o fama, un negociet, una paradeta de novetats sense substància. Si només és això, serà una activitat com una altra, però no serà mai aquell camí entre la bellesa i la comunitat.

I diu després el premiat a Estocolm: "Cada generació, sens dubte, es creu destinada a salvar el món. La meua, tanmateix, sap que no el referà. Però té una tasca potser més gran. Consisteix a impedir que el món es desfaça. Hereva d'una història corrompuda en què es barregen les revolucions fracassades, les tècniques esdevingudes boges, els déus morts i les ideologies extenuades, en què uns poders mediocres poden avui destruir-ho tot però no saben convèncer, en què la intel·ligència s'ha rebaixat fins a fer-se la serventa de l'odi i de l'opressió, aquesta generació, en ella mateixa i al seu voltant, ha hagut de restaurar, a partir només de les seues ne-

gacions, una mica d'allò que fa la dignitat de viure i de morir. Davant d'un món amenaçat de desintegració, on els nostres grans inquisidors són a punt d'establir per sempre el regne de la mort, la meua generació sap que, en una mena de cursa boja contra la mort, hauria de restaurar entre les nacions una pau que no siga la de la servitud, reconciliar de nou treball i cultura, i refer amb tots els homes una arca de l'aliança. No és segur que pugui mai realitzar aquesta tasca immensa, però és segur que, a tot arreu del món, manté ja la seua doble aposta de veritat i de llibertat i, si arriba el cas, sap morir sense odi per ella." Quan Camus deia això, jo era només un adolescent ingenu, i cinquanta anys després voldria pensar que, amb alguns altres o amb molts altres, he contribuït una mica, només una miqueta, a mantenir el crèdit de la intel·ligència, a frenar lleument aquesta descomposició del món, a combatre la corrupció i la indignitat. Escrivint, sobretot, tan bé com he sabut, que no és gaire. Aquell discurs de fa mig segle és meu: m'agraden molt, quan cal, els discursos seriosos.

"Cada generació, sens dubte, es creu destinada a salvar el món. La meua, tanmateix, sap que no el referà. Però té una tasca potser més gran. Consisteix a impedir que el món es desfaça"